

RIIGIKOGU KANTSELEI ÕIGUS- JA ANALÜÜSIOSAKOND

Parlamendi volituste delegeerimine Euroopa Liidu liikmesriikide näitel võrdluses Eestiga

Nr. 11

16.06.2016

Käesolev teemaleht annab ülevaate Euroopa Liidu liikmesriikide vastustest Euroopa Parlamendiuuringute ja Dokumendikeskuse (ECPRD) kaudu tehtud päringule parlamendi volituste delegeerimisest käesoleva aasta veebruaris. Täpsemalt huvitas Euroopa Parlamenti rahvusparlamentide praktikad, millised (eri)volitused on (ajutiselt või püsivalt) delegeeritud komisjonidele või mõnele muule parlamendi organile. Kas ja millistes küsimustes on parlamendi komisjoni (või mõne muu organi) pädevuses otsuse või seisukoha vastuvõtmine ning millised tingimused on kehtestatud sellisele protseduurile ja millistel alustel saab neid otsuseid vaidlustada. Vastanutest märkisid **Rootsi ja Holland**, et nende parlamendis ei ole komisjonidele volitusi delegeeritud ja kõik otsused, raportid ning seisukohad kiidab heaks ja võtab vastu täiskogu.

Delegeeritud volitused rahvusparlamentides saab üldjoontes jagada nende sisu järgi, kas sarnasteks või erinevateks. Siinjuures tuleb märkida, et paljudel riikidel on need volitused delegeeritud põhiseadusega või on täpsustatud volitusi parlamentide sisemist töökorraldust reguleeriva aktiga, st Riigikogu mõistes Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega või ka mõne muu seadusandliku aktiga (näiteks föderaalseadus Belgias jt).

Sarnased delegeeritud volitused

Euroopa Liidu asjade menetlemine

Ühe sarnase delegeeritud volitustena toovad parlamendid välja **Euroopa Liidu asjade menetlemise** Eesti mõistes Euroopa Liidu asjade komisjonis (komisjoni nimetus võib riikidel erineda) ja erandina ka mõnes muus sarnaste volitustega parlamendi tööorganis. Eestis on parlamendi osalemine riigi seisukohtade kujundamisel EL asjades sätestatud Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega.¹ Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon (ELAK) kujundab koostöös teiste alatiste komisjonidega Riigikogu seisukoha Euroopa Liidu õigusaktide eelnõude suhtes ning annab arvamuse muude Euroopa Liidu asjade kohta, samuti kontrollib Vabariigi Valitsuse tegevust Euroopa Liidu poliitika teostamisel (RKKTS § 18 lg 3 ja peatükk 18¹). Arvamust andva komisjoni ülesanne on analüüsida valdkonnaspetsiifilisi küsimusi ning anda hinnang ja oma arvamus ELAK-le, kes kujundab sellele tuginedes seisukoha Riigikogu nimel. Riigikogu seisukoht on valitsusele kohustuslik. See tähendab, et valitsus peab sellest eelnõu üle peetavates aruteludes kinni pidama. Samas on valitsusele jäetud läbirääkimisruum – mõjuvatel põhjustel võib ta Riigikogu seisukohast kõrvale kalduda (RKKTS § 152⁴). Mõjuva põhjusena võib kõne alla tulla näiteks olukorra muutumine Euroopa Liidu tasandil toimuvatel läbirääkimistel. Kui valitsus ei ole Riigikogu seisukohast kinni pidanud, on ta kohustatud seda ELAK-le esimesel võimalusel põhjendama.

Riigikogu täiskogu võtab EL küsimustes otsuse vastu järgmistel juhtudel. Esiteks, kui Euroopa Liidu seadusandliku akti eelnõu ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele (RKKTS § 152⁶). Küsimus

¹ Lisaks on Riigikogu Kantselei koostanud abimaterjali EL asjade menetlemiseks Riigikogus. Euroopa Liidu küsimuste koordineerimist ning riigiorganite osalemist liidu otsuste kujundamisel reguleerivad Eestis ka Vabariigi Valitsuse seadus ja Vabariigi Valitsuse reglement.

subsidiaarsuse põhimõtte kohaldamisest tõusetub juhtudel, kui tegemist on valdkonnaga, mis ei kuulu Euroopa Liidu ainupädevusse. See on nn varajase hoiatamise mehhanism ja kui osa rahvusparlamente on ettepaneku vastu, võidakse seda muuta või see tagasi võtta. **Teiseks** võib Riigikogu võtta vastu otsuse, mis nõuab valitsuselt Euroopa Liidu Kohtule subsidiaarsushagi esitamist juhul, kui Euroopa Liidu seadusandlik akt ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele (RKKTS § 152⁷). Euroopa Liidu Kohus menetleb hagnosis, milles parlamendid tõstatavad küsimuse subsidiaarsuse põhimõtte rikkumisest juba vastuvõetud seadusandlikus aktis. See süsteem annab parlamentidele võimaluse kontrollida, et Euroopa Liit ei sekkuks küsimustesse, mida oleks parem lahendada riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil. **Kolmandaks** saab Riigikogu oma otsusega väljendada vastuseisu Euroopa Ülemkogu algatusele või Euroopa Komisjoni ettepanekule. Täpsemalt tähendab see vastuseisu EL otsusele minna üle ühelt otsustamis- või menetlemiskorralt teisele (ühehäälsuselt kvalifitseeritud häälteenamusele) või seadusandlikult erimenetluselt seadusandlikule tavamenetlusele. Liikmesriigi parlamendil on õigus niisugune üleminekuotsus vaidlustada (RKKTS § 152⁸).

Sarnaselt ELAK-ga tuuakse parlamentide poolt välja Euroopa Liidu ühises välis- ja julgeolekupoliitikas osalemine nn väliskomisjoni kaudu, millel on ELAK-ga analoogne pädevus üksnes EL ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas. Riigid, kus EL asjade üle võib otsustamine aset leida täiskogus, otsustab reeglina ka EL ühise välis- ja julgeolekupoliitika üle täiskogu.

Kuigi üldjoontes toovad EL riikide parlamendid välja sarnaseid delegeeritud volitusi, siis on need üle antud parlamendi organitele erinevatel tingimustel ja menetlused parlamentides on kohati üsna erinevad. Eesti EL otsustusprotsessis osalemise mudeli väljatöötamisel on olnud eeskujuks Soome ja Taani parlamendi menetlused ning sarnastest reeglitest lähtuvad täna ka mitmed teised parlamendid (näiteks Läti, Ungari), kus parlamendi seisukoha EL asjades kujundab üldjuhul ELAK. Järgnevalt on pigem välja toodud erinevad menetlused rahvusparlamentides võrreldes Eestiga.

Slovakkia (ühekojalises) parlamendis võib Rahvusnõukogu heaks kiita Slovakkia seisukohti Euroopa Ühenduste ja Euroopa Liidu õiguslikult siduvate aktide ja muude aktide kohta, mille üle peavad otsuse langetama Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad. Rahvusnõukogu võib seadusega volitada komisjoni neid ülesandeid täitma. Komisjon menetleb EL asju vastavalt kodukorra seadusele. Valitsus või valitsuse volitatud liige esitab Euroopa asjade komisjonile piisava ajavaruga ettepaneku Slovakkia arvamuse eelnõu kohta. Valitsuse liige võib paluda Euroopa asjade komisjonil Slovakkia arvamust muuta. Kui mõni valitsuse liige taotleb teistsugust arvamust kui komisjonis heaks kiidetud aramus, esitab ta Euroopa asjade komisjonile selle kohta selgituse ja põhjenduse.

Valitsuse volitatud liige võib kõrvale kalduda Slovakkia seisukohast ainult siis, kui see on vältimatu, arvestades Slovakkia huve. Sellisel juhul teavitab valitsuse liige viivitamatult Slovakkia Rahvusnõukogu oma tegevusest ja selgitab selle põhjuseid. Valitsuse liige võib seejärel paluda Slovakkia Rahvusnõukogul Slovakkia Vabariigi seisukohta muuta.

Teatud kodukorras sätestatud juhtudel on Rahvusnõukogul õigus otsustada EL õigusaktide eelnõude ja teiste Euroopa Ühenduse aktide üle ja kujundada Slovakkia seisukoht nende eelnõude kohta täiskogus. Selleks võtab Rahvusnõukogu vastu resolutsiooni.

Horvaatia (ühekojalises) parlamendis kujundab samuti üldjuhul Euroopa Liidu asjades ning ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimuses riigi seisukoha vastav komisjon. Samas võib iga parlamendiliige igal ajal nõuda, et teatav Euroopa asjadega seotud dokument või menetlus võetaks ära Euroopa asjade komisjoni (või välispoliitika komisjoni) pädevusest ja saadetakse täiskogule arutamiseks. Seejärel hääletab parlament selle nõude üle ja otsustab, kas võtta küsimus komisjoni pädevusest üle.

Euroopa Liidu asjade menetlemisel **Belgia** Esindajatekojas tutvuvad parlamendi teenistused Euroopa Komisjoni seadusandlike ettepanekutega ja Euroopa institutsioonide muude tekstidega. Nad koostavad omal algatusel või alatise komisjoni esimehe või kolmandiku komisjoni liikmete või Esindajatekoja esimehe tellimusel kommentaari, mis muu hulgas käsitleb subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Need kommentaarid saadetakse vastava alatise komisjoni

liikmetele ja Euroopa küsimuste nõuandekomisjoni liikmetele. Igal liikmel on õigus paluda, et need kommentaarid võetaks arutamiseks tema komisjoni päevakorda.

Vähemalt ühe kolmandiku oma liikmete nõudmisel peab asjaomane alaline komisjon nn Euroopa küsimuste edendajal parlamendis (Europromoter) laskma koostada arvamuse eelnõu, mis käsitleb muuhulgas subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtete järgimist. Komisjon võtab seejärel vastu seisukoha ja see saadetakse edasi vastavatele Euroopa institutsioonidele ja föderaalvalitsusele ning seda käsitletakse kui parlamendi seisukohta. Välja arvatud juhul, kui kolmandik komisjoni liikmetest nõuab, et see seisukoht pandaks täiskogu istungi päevakorda hääletamisele. Kui täiskogu istungi päevakorda võtmist ei nõuta, loetakse komisjoni seisukoht parlamendi seisukohaks.

Saksamaa kahekojalises parlamendis esindab Liidupäev (Bundestag) föderaaltasandit ning Liidunõukogu (Bundesrat) esindab liidumaade (Länder) huvisid.

ELAK on Bundestagi täiskogu ettevalmistav otsustusorgan EL asjades. ELAK on eelkõige vastutav Euroopa Liidu küsimuste menetlemise osas, mis on seotud Euroopa Liidu integratsiooniga, EL institutsionaalsete reformidega, Euroopa Liidu laienemise küsimustega ning muude oluliste EL-teemadega. Teatud üksikjuhtudel on ELAK-l õigus ka Bundestagi nimel anda valitsusele EL-seadusandlike ettepanekute kohta siduvaid arvamusi (plenarersetzende Beschlüsse). ELAK võib teha Bundestagi teistele komisjonidele ettepanekuid otsuste tegemiseks, mis on seotud EL-küsimustega ning tuua need ettepanekud täiskogusse. ELAK menetleb ja kujundab EL asjades seisukoha, kuid Bundestagi täiskogu määrab tema volituste ulatuse. Bundestagi täiskogul on keskne roll otsuste vastuvõtmisel. Bundestagi täiskogul on ka õigus igal ajal endalt ära delegeeritud õigusi uuesti tagasi võtta ning on õigus (teiste EL asjadega seotud) komisjonide, sh ka ELAK-i otsuseid muuta.

Bundesratis menetleb EL-ga seotud asju vastav komisjon ja teatud juhtudel ka Euroopa asjade koda (*Europakammer*). Oluline on märkida, et Bundesrat jälgib EL-asjade menetlemisel eelkõige, et Euroopa Liidu tegevus ei riivaks liidumaade pädevusi ning subsidiaarsuse põhimõtet.

Euroopa asjade koda saab vajadusel tegutseda Bundesrati täiskogu nimel ja võtta vastu otsuseid, kui EL-ga seotud küsimustes on vaja kiiresti tegutseda. Üldreeglina tuleb Bundesrati otsused vastu võtta täiskogul, mis tuleb kokku umbes 12 korda aastas. Tänu sellisele ajakavale on istungeid piisavalt sageli, et tulemuslikult tegeleda Euroopa Liidu õigusaktide eelnõudega. Selle koja poolt vastuvõetud otsused loetakse Bundesrati täiskogu otsusteks. Euroopa asjade koja otsust vaidlustada ei ole võimalik.

Bundesrati kodukorra kohaselt võib Bundesrat'i esimees paluda komisjonidel küsida ekspertarvamust (nõuandvat arvamust), aga see arvamus ei ole siduv ja esimees kasutab seda võimalust harva. Iga liidumaa määrab Euroopa asjade kotta ühe Bundesrati liikme või asendusliikme. Koja arutelud on avalikud, v.a siis, kui tegeletakse konfidentsiaalse teemaga. Kui küsimus langeb Euroopa asjade koja töövaldkonda (tulenevalt asjade kiireloomulisusest või konfidentsiaalsusest), siis määrab esimees koja kõnealuse teemaga tegelema. Lisaks esimehele võib asju Euroopa asjade kotta arutamiseks saata ka Bundesrati kantselei direktor, kes tegutseb esimehe nimel ja konsulteerib Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehega. Koja kokkukutsumise tähtaeg on üks nädal, aga erakorralistel juhtudel võib seda lühendada.

Hispaania kahekojalises parlamendis on EL asjade menetlemine delegeeritud nn Euroopa Liidu ühendkomisjonile. Kui täiskogu nõuab EL küsimuste arutelu täiskogus, siis mõlema koja juhatused panevad need küsimused päevakorda.

Tšehhi Esindajatekojas reguleeritakse volituste delegeerimist Euroopa asjade komisjonile Esindajatekoja kodukorra seadusega. Euroopa asjade komisjoni otsus Euroopa Liidu õigusakti eelnõu või muu dokumendi kohta loetakse Esindajatekoja arvamuseks, kui seda otsust ei panda Esindajatekoja täiskogu päevakorda (st komisjoni otsuse panemine järgmise täiskogu istungi päevakorda asendab volituste delegeerimise komisjonile). **Tšehhi** Senati kodukorras sätestatakse Euroopa asjade arutamiseks nn määratud komisjoni (moodustatakse Senati otsusega iga ametiaja alguses) volitused. Määratud komisjon valib arutamiseks välja ELi õigustloovate aktide eelnõud

ning muud ELi institutsioonide dokumendid, uurib neid ja võib soovitada, et küsimus saadetak스 täiskogusse arutamiseks, st määratud komisjon ei saa ise Senati arvamust vastu võtta. Kuid sellest reeglist on kaks erandit. Esiteks, kui määratud komisjon otsustab ELi dokumendi lihtsalt teadmiseks võtta (nii et ei tehta mingit poliitilist avaldust), siis on tema otsus lõplik ja dokumenti edasi ei arutata, välja arvatud juhul, kui vähemalt 17 senaatorit seda kirjalikult nõuavad. Kuid selline taotlus tuleb esitada juba enne, kui määratud komisjon lõpliku otsuse vastu võtab. Praktikaks ei ole seda protseduuri kunagi kasutatud.

Teiseks, on olemas ka kiirmenetlus ELi õigustloovate aktide eelnõude arutamiseks. Kui õigustloova akti eelnõu on tunnistatud kiireloomuliseks, siis arutatakse seda kiirmenetlusega, kui valitsus seda nõuab. Sellisel juhul, kui määratud komisjon võtab vastu ettepaneku, et kõnealune küsimus saadetak스 arutamiseks Senatisse, saadetak스 sellekohane otsus viivitamatult valitsusele. Samal ajal saadab määratud komisjoni esimees selle otsuse ka Senati esimehele, kes saadab selle edasi kõigile senaatoritele. Kui määratud komisjon on vastu võtnud sellise arvamuse, siis ei ole mingit võimalust selle vaidlustamiseks. Aga ka seda protseduuri ei ole praktikaks kunagi kasutatud.

Eri- ja uurimiskomisjonid

Rahvusparlamendid toovad lisaks välja **parlamentaarset kontrolli eesmärgil moodustatud eri- ja uurimiskomisjonide pädevuse**. Riigikogus moodustatakse erikomisjonid seaduse alusel, seadusest või välislepingust tulenevate ülesannete täitmiseks. Erikomisjonid moodustatakse iga Riigikogu koosseisu alguses Riigikogu otsusega ning nende tegevus kestab Riigikogu koosseisu volituste lõpuni. Komisjonid esitavad vähemalt üks kord aastas Riigikogule ülevaate komisjoni tegevusest ja tulemustest. Erikomisjonid on alatise iseloomuga. Riigikogu võib erikomisjoni ülesannete täitmise panna ka mõnele alatisele komisjonile, kui seda peetakse otstarbekaks komisjoni töömahtu arvestades (RKKTS § 19). Riigikogus on sellisteks erikomisjonideks läbi mitmete koosseisude olnud julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon, mis on moodustatud Kaitsepolitseiameti ja Teabeameti tegevuse ning jälitustegevuse seaduslikkuse kontrollimiseks (julgeolekuasutuste seaduse § 36). Riigieelarve kontrolli erikomisjon, mis kontrollib koostöös Riigikontrolliga Vabariigi Valitsust, et riigieelarve oleks täidetud ning riigi vara ja eelarve vahendeid kasutatakse säästlikult, otstarbekalt ja õiguspäraselt (riigikontrolli seaduse § 52). Riigikogu korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon jälgib, et Eesti riigi seadustes sätestatud korruptsioonivastaseid meetmeid ka tegelikult rakendataks. Komisjon arutab ja hindab seaduses loetletud ametiisikute võimalikke korruptsioonijuhtumeid, jälgib Riigikogu liikmete tegevuspiirangutest kinnipidamist ja kontrollib huvide deklaratsioone (korruptsioonivastase seaduse § 9). Eriseadustes ning komisjonide moodustamise otsustes on sätestatud komisjonide spetsiifilised õigused. Kokkuvõtlikult öeldes on erikomisjonil üsna laiaulatuslikud eriõigused oma tööga seotud ülesannete täitmiseks, näiteks kutsuda erinevaid isikuid komisjoni istungile ning nõuda tutvumiseks asjassepuutuvaid andmeid ja dokumente jne. Riigikogu võib moodustada ka uurimiskomisjone avalikku huvi pakkuva sündmuse asjaolude uurimiseks.

Uurimiskomisjon moodustatakse Riigikogu otsusega, millega määratakse ka tema ülesanded ja volituste kestus (RKKTS § 20). Uurimiskomisjon esitab Riigikogule vähemalt kord aastas vahearuande oma tegevusest ning tegevuse lõpetamisel lõpparuande. Uurimiskomisjonil on oma ülesannete täitmise tagamiseks õigus välja kutsuda ning küsitleda tunnistajaid, samuti välja nõuda dokumente, mida on vaja uurimismenetluse läbiviimiseks. Ilmumata jätmise ja ütluste andmisest keeldumise eest on ette nähtud õiguslik vastutus (RKKTS § 23 lg 1). Näiteks Riigikogu XIII koosseisu ajal on moodustatud Riigikogu uurimiskomisjon võimalike korruptsiooniriskide tuvastamiseks aktsiaseltsis Tallinna Sadam, mille tegevus lõppes aruande esitamisega 14.06.2016.

Eri- ja uurimiskomisjonide tegevuse toovad välja ka mitmed teised parlamendid, näiteks Austria, Belgia, Tšehhi, Saksamaa, Läti, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia ja mõned näited on siinkohal välja toodud.

Austria Rahvusnõukogu eelarvekomisjonil on teatavad pädevused eelarvekontrolli ja erakorraliste olukordade juhuks ja muud ülesanded, mis on sätestatud põhiseaduses. Samuti on luureteenistuste parlamentaarne kontroll delegeeritud spetsiaalsetele alatistele alamkomisjonidele. **Belgia** parlamendis on loodud terve rida eriülesannetega komisjone. Näiteks

parlamendi konsultatsioonikomisjon, julgeolekuasutuste järelevalve komisjon, valimiskulude järelevalve ja erakondade raamatupidamise eest vastutav komisjon, seaduste järelhindamise komisjon jt komisjonid. Lisaks on neil alatine põhiseaduslikkuse järelevalve ja institutsionaalse reformi komisjon, kes vastutab volituste, ametikohtade ja elukutsete nimekirja ning varade deklaratsiooni esitamise eest. **Rumeenia** parlamendis võivad alatised komisjonid viia läbi parlamendiuurimisi ja täita teisi ülesandeid kooskõlas parlamendi põhikirja ning Esindajatekoja ja Senati ühisistungite kodukorra sätetega. Esindajatekojas võivad 50 saadikut, kes kuuluvad vähemalt kahte fraktsiooni, teha ettepaneku Esindajatekojale moodustada erikomisjone, et anda heakskiit seadusandlikele dokumentidele, koostada seadusandlikke ettepanekuid või muudel eesmärkidel, mis on kirjas komisjoni moodustamise otsuses.

Tšehhis on riigieelarve osas riigieelarvekomisjonile delegeeritud teatud konkreetsed volitused tegutseda mõningates küsimustes iseseisvalt ilma, et selleks oleks vaja täiskogu heakskiitu. **Läti** Seim võib moodustada ajutisi komisjone konkreetsete seadusandlusega seotud ülesannete täitmiseks.

Erinevad delegeeritud volitused

Eesti puhul võib välja tuua kollektiivsete pöördumiste menetlemise alates 2014. aastast, kus Riigikogu juhatus suunab ühele (või ka mitmele) valdkonnakomisjonile vähemalt 1000 toetusallkirja kogunud pöördumise lahendamiseks. Pöördumises tehakse Riigikogule ettepanek kehtivat regulatsiooni muuta või ühiskonnaelu paremini korraldada. Komisjonile on pöördumise suhtes seisukoha kujundamine kohustuslik ja komisjon teavitab vastu võetud otsusest avaldajaid (RKKTS §-dele 152⁹- § 152¹⁴). Samuti saab välja tuua põhiseaduskomisjoni arvamuse Riigikohtule põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses, kus Riigikogu on menetlusosaline. Õigustloova akti põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses küsib Riigikohus menetlusosalistelt arvamust vaidlustatud seaduse põhiseaduslikkuse kohta. Riigikogu tavast tulenevalt annab põhiseaduskomisjon, tuginedes üldjuhul ka valdkonnakomisjoni arvamusele, kes eelnõud parlamendis menetles, Riigikohtule arvamuse seaduse vastavusest põhiseadusele.

Sloveenia parlamendis on mõnevõrra sarnane menetlus juhul, kui konstitutsioonikohus saadab taotluse konstitutsioonikohtus menetluse algatamiseks, siis Rahvuskogu esimees saadab selle nõudmise edasi vastutavale komisjonile, kes arutab seda küsimust ja küsib parlamendi õigusteenistuse arvamust ning valitsuse arvamust ja koostab nende põhjal vastuse, mille Rahvuskogu esimees saadab konstitutsioonikohtule.

Belgias võivad uurimiskomisjon või Esindajatekoda delegeerida mõned ülesanded, mida on kirjeldatud kriminaalmenetluse seadustikus (nt uurimismeetmete algatamine; otsuste tegemine tunnistajate ülekuulamise protokollide jms dokumentide küsimise kohta) komisjoni esimehele või Esindajatekoja esimehele.

Itaalias saab vastavalt konstitutsioonile ja kodukorrale teatud tingimustel delegeerida seaduseelnõude arutamise ja heakskiitmise komisjonile, v.a. konstitutsiooniliste ja valimiste küsimustega seotud seadused, valitsuse pädevuses olevad või rahvusvaheliste lepingutega ja eelarvega seonduvad küsimused. Komisjonile otsustamiseks saadetud eelnõu saadetakse tagasi täiskogusse kui valitsus või üks kümnendik saadikutest või üks viiendik komisjoni liikmetest seda nõuab. Samuti võib **Hispaania** Senat ilma täiskogul edasist arutelu algatamata juhatuse ettepanekul pärast fraktsioonide esimeeste ärakuulamist või fraktsiooni või 25 senaatori ettepanekul otsustada, et valitsuse või parlamendiliikmete esitatud eelnõu kiidab heaks vastav seadusandlik komisjon.

Lätis võib eetikakomisjon võtta vastu otsuseid juhul, kui parlamendiliige on rikkunud eetikakoodeksit. Näiteks tehakse parlamendi liikmele suuline hoiatus, mis pannakse komisjoni istungi protokollis; antakse parlamendiliikmele kirjalik hoiatus, millest teatatakse Seimi istungil ja avaldatakse nende ametlikus väljaandes; tehakse Seimile ettepanek võtta Seimi liikmelt õigus Seimi istungil sõna võtta ning arvata parlamendiliige välja parlamendi ühelt kuni kuult istungilt. Viimasel kahel juhul peab komisjon valmistama ette vastava Seimi otsuse eelnõu.

Taanis on mõnele komisjonile seadusega antud volitus teha konkreetseid otsuseid. Näiteks rahanduskomisjonile on seadusega antud volitus määrata kindlaks meedia litsentsitasu kooskõlas kultuuriministriga.

Saksamaa ja Austria nimetavad ka ESM-i otsuseid, mis tehakse mõne parlamendi tööorgani poolt. Näiteks Austria Riiginõukogu eelarvekomisjoni alamkomisjon on pädev esitama valitsusele osaliselt siduvaid arvamusi ESM-i küsimustes.

Saksamaa parlamendis tõlgendab kodukorda valimiste järelevalve, immuniteedi ja kodukorra komisjon. Kui tõlgenduse kohta tõusetub küsimus istungil, siis võtab otsuse vastu parlamendi president. Üldjuhul vastutab kodukorra tõlgendamise eest valimiste järelevalve, immuniteedi ja kodukorra komisjon, kuid parlamendi president, parlamendi fraktsioon, komisjon või kolmandik valimistulemuste kontrolli, immuniteedi ja kodukorra komisjoni liikmetest või 5% Bundestagi liikmetest võivad nõuda küsimuse all oleva reegli või reeglite tõlgenduse esitamist Bundestagile otsustamiseks ning selle tõlgenduse või arutluse all oleva küsimuse hääletamist.

Slovakkias on mandaadi- ja immuniteedikomisjon, kes hindab parlamendiliikme mandaadi kehtivust, käitumise kokku sobivust tema funktsioonidega ning kaalub immuniteediküsimusi, viib läbi distsiplinaarmenetlusi ja arutab küsimusi, mis on seotud parlamendi liikme mandaadi lõppemise või tagasiastumisega. Samuti on neil ametite ühitamatuse komisjon, kes uurib, kas parlamendiliige ei täida kohustusi ega pea ametit, mis ei sobi kokku Rahvuskogu liikme ülesannetega või ei pea ametit, mille tõttu ta ei saa täita oma mandaati. Samuti täidab riigiametnike käitumise uurimisega seotud ülesandeid, jälgides, et see ei oleks vastuolus eriseadusega. Ning mõlemal juhul esitab Rahvuskogule aruandeid nimetatud juhtudel läbiviidud uurimiste tulemustest ja teeb Rahvuskogule ettepanekuid otsuste vastuvõtmise kohta. Komisjoni istungid on avalikud.

Sloveenias on avaliku võimu ja valimiste komisjon, mis otsustab koheselt, kas anda vahi all olevale saadikule immunitet. Täiskogu oma järgmisel istungil otsustab, kas toetab seda otsust või lükkab selle tagasi.

Sloveenias otsustab Rahvuskogu (alamkoja) juhatus teatud küsimusi. Näiteks, kas võtta seadus vastu kiirmenetlusega; samuti Rahvuskogu istungjärgude kestvuse ja üksiku päevakorra punkti arutamiseks mõeldud aja ning parlamendiliikmele, fraktsiooni liikmetele määratud esinemisaja üle; parlamendi tööorganites fraktsioonidele määratud kohtade arvu jm küsimused, mis on sätestatud kodukorras. Teatud kodukorras sätestatud juhtudel võib nõuda juhatus otsuse arutamist täiskogus.

Carina Rikart
nõunik
Carina.Rikart@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

Euroopa Parlamendiuuringute ja Dokumendikeskuse (ECPRD) uuring *Delegation of powers to the parliamentary committees*. (2016).

Teiste riikide parlamentide kodukorrad.

Aarma, O. (2007). Eesti liitumine Euroopa Liiduga ja muutused Riigikogu töös. - Riigikogu X koosseis: statistikat ja ülevaateid, lk 11-19.

Sachs, M. (2011). GG. Grundgesetz. C. H. Beck, lk 1274.

[*Parliamentary committees of inquiry in national systems: a comparative survey of EU Member States*](#).

Euroopa Parlament (2010).

[Riigikogu kodu- ja töökorra seadus](#)

[Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kommentaarid](#). (2012).

[Julgeolekuasutuste seadus](#)

[Korruptsioonivastane seadus](#)

[Riigikontrolli seadus](#)